

שיר השירים - מצודת ציון

[א](#) [ב](#) [ג](#) [ד](#) [ה](#) [ו](#) [ז](#) [ח](#)

שיר השירים פרק-א

[א] **שיר השירים**. רוצה לומר שיר המעולה והמובחר שבכל השירים. וכן ותבואי בעדי עדיים (יחזקאל טז ז), ורוצה לומר היפה והמובחר שבעדיים: **[ב]** **דודיך**. ענין אהבה וחיבה. כמו נרוה דודים (משלי ז יח): **[ג]** **לריח**. בעבור ריח. כמו פתח פיך לאילם (שם לא ח): **תורק**. ענין הזלה ושפיכה. וכן על הארץ יריקו (קהלת יא ג): **עלמות**. נערות. כמו והיה העלמה (בראשית כד מג): **[ד]** **נרוצה**. ענין מהירות ההליכה, ובא בלשון רבים ליחיד לתפארת. וכן ונתנה לך גם את זאת (שם כט כז): **הביאני**. עבר במקום עתיד וכמוהו רבים במקרא: **מישרים**. מלשון ישר וראוי: **[ה]** **ונאוה**. מלשון נאה ויופי. כמו נאוה כירושלים (לקמן ו ד): **כיריעת**. ענין וילון: **[ו]** **תראני**. ענינו הסתכלות דרך בזיון. וכן לראוה בד (יחזקאל כח וז): **שחרחורת**. מלשון שחרות בהכפל העיין והלמ"ד ויורה על רוב השחרות. וכן ירקרק או אדמדם (ויקרא יג מט): **ששזפתני**. ענין ראייה והבטה. כמו שזפתו עין (איוב כח ו): **נחרו**. מלשון חרון אף וחמה: **נוטרה**. ענין שמירה. כמו הינטור לעולם (ירמיה ג ה): **[ז]** **איכה**. הוא כמו אנה. וכן איכה הוא (מ"ב ו יב): **תרביץ**. ענין השכיבה לנוח: **בצהרים**. מלשון צוהר ואורה והוא חצי היום: **שלמה**. אשר למה, השיין הוא במקום אשר: **כעטיה**. ענין הפרחה ושטיפה. כמו ותעט אל השלל (ש"א טו יט): **[ח]** **בעקבי**. רוצה לומר במדרך עקבות רגל. וכן ועקבותיך לא נודעו (תהלים עז כא): **ורעי**. מלשון מרעה: **גדיותיך**. מלשון גדי עזים: **על**. ממעל: **משכנות**. מלשון משכן: **[ט]** **לסוסתי**. נקבת הסוס תקרא סוסייה, כאשר תקרא נקבת החמור חמורה, והיו"ד נוספת, ובעבור תוספת הי' נהפכה הה"א לתי"ו להסמיכה אל היו"ד. וכן מלאתי משפט (ישעיה א כא), שבעבור תוספת היו"ד נהפכה הה"א לתי"ו. ואמר בלשון נקבה, לפי שדרך המלך והשרים היה לקשור במרכבתם סוסיות נקבות, כי בסוסים זכרים יקשה על הרכב לעצרם ללכת לאט לבל ירוצו: **פרעה**.

כל מלכי מצרים קרואים בשם פרעה: **דמיתניך**. מלשון דמיון ומשל: **רעיתי**. חברתי: **[י]** **נאו**. מלשון נאה ויופי: **לחייך**. הם הלסתות אצל העינים. וכן בשבט יכו על הלחי (מיכה ד יד): **בתורים**. הם הפנינים המסודרים בתואר נאה והכונה יפה וקרוב לו כתור האדם המעלה (דהיי"א וז יז), ורוצה לומר כתואר ותכונת האדם המעלה: **בחרוזים**. הם אבנים טובות ומרגליות נקובות מחוברות בחוט, ובדברי רז"ל מחרוזות של דגים (בי"מ כא): **[יא]** **נעשה**. פעמים דרך היחיד לדבר בלשון רבים לתפארת: **[יב]** **עד**. בעוד. וכן עד היותי על אדמתי (יונה ד ב): **במסבו**. דרכו היה להסב ולהשען על המטות בשעת האכילה: **נרדי**. מין בושם: **[יג]** **צרור**. ענין קשור. כמו צרור כספו (בראשית מב לה): **המור**. מין בושם: **דודי**. אהובי: **שדי**. הם דדי האשה: **ילין**. ענין התמדה. כמו צדק ילין בה (ישעיה א כא): **[יד]** **אשכול**. כן יקרא הענף והגרגרים תלויים בו. וכן אשכול ענבים (במדבר יג כג): **הכופר**. מין בושם: **בכרמי**. הוא מושאל לפרדסים בעלי אילנות. וכן כרם זית (שופטים טו ה): **עין גדי**. שם מקום בארץ ישראל: **[טו]** **הנך**. הנה את. כמו הנך הרה (בראשית טז יא): **[טז]** **נעים**. אהוב וחביב. כמו נטעי נעמנים (ישעיה יז י): **ערשנו**. כן יקרא המטה. כמו ערש יצועי (תהלים קלב ג): **רעננה**. ענין לחות ורטיבות כמו דשנים ורעננים (שם לב): **[יז]** **קורות**. כן יקרא העץ העב. וכן ונקחה משם איש קורה אחת (מ"ב ו ב): **רהיטנו**. הם הבנינים שבעליית הבתים אשר בהם ילכו וירוצו מחדר לחדר. וכן מלך אסור ברהטים (לקמן ז ו), כי התרגום של וירץ הוא ורהט ובלשון הזה יקרא גם שקתות המים. כמו שנאמר ותמלאנה את הרהטים (שמות ב טז), וזה על שם מרוצת המים שבהן: **ברותים**. כמו ברושים בשי"ן והוא שם אילן סרק חשוב:

שיר השירים פרק-ב

[א] **חבצלת**. הוא הורד המריח: **השרון**. הוא מקום שמן ודשן. כמו והיה השרון כערבה (ישעיה לג י): **שושנת**. שם צמח המריח ונקראת כן על כי היא לעולם בעלת ששה עלין: **[ב]** **החוחים**. מין קוצים. כמו חוח עלה ביד שכור (משלי כו ט): **[ג]** **לחכי**. החיך הוא מה שממעל להלשון: **[ד]** **הביאני**. עבר במקום עתיד: **ודגלו**. מלשון דגל שמרימין בצבא: **[ה]** **באשיות**. הם הלגינים ישימו בהם היין. כמו אשישי ענבים (הושע ג ב): **רפדוני**. ענין הצעת המטה. כמו רפדתי יצועי (איוב יז יג): **[ו]** **תחבקני**. ענין סבוב הזרוע בגוף: **[ז]** **השבעתי**. מלשון שבועה: **בצבאות**. נקבות הצבאים: **באילות**. נקבות האילים: **תעירו תעוררו**. מלשון התעוררות, וכפל המלה לחזק הענין: **[ח]** **הנה זה**. הלשון הזה יורה על מהירות הענין. וכן והנה זה מלאך נוגע בו (מ"א יט ה): **מדלג**. מקפץ. שניהם ענין רקוד ומהירות ההליכה והכפל במלות שונות יורה על מרבית המהירות: **[ט]** **דומה**. מלשון דמיון: **לעופר כן**. יקרא ילד האיל.

וכן יקרא ילד הצבי. כמו שנאמר כשני עפרים תאומי צביה (לקמן ד ה):
משגיח. ענין הבטה בהתבוננת רב: **מציץ**. מלשון נצץ והוא גלוי הפרח
רוצה לומר מגלה עצמו להיות נראה ונשקף: **החרכים**. תרגום של חלון
חרכא: **י** **ענה**. ענין הרמת קול. כמו וענו הלויים כו' קול רם (דברים כז
יד): **יא** **הסתיו**. זמן החורף כי וקיץ וחורף (בראשית ח כב), תרגם
אונקלוס וקיטא וסתוא: **חלף**. עבר. כמו וחלף ביהודה (ישעיה ח ח):
יב **הנצנים**. ענין פרח. כמו עלתה נצה (בראשית מ י): **הזמיר**. מלשון
זמר ושיר: **התור**. הוא שם עוף: **יג** **חנטה**. יציאת הפירות והראותן
קודם גמר ביכולן תקרא חנטה. ובדברי רז"ל אילן שחנטו פירותיו (ר"ה
טו.). **פגיה**. הם התאנים שלא בשלו כל צרכן. ובדברי רז"ל פגה שטמנה
(שבת קכג.). **סמדר**. הם הענבים הדקים הניכרים אחר שנפל הפרח. וכן
פתח הסמדר (לקמן ז יג): **לך**. רוצה לומר להנאתך: **יד** **בחגוי**. ענין
בקוע וחריץ. כמו שוכני בחגוי סלע (עובדיה א ג): **המדרגה**. ענין מעלות.
כמו ונפלו המדרגות (יחזקאל לח כ): **ערב**. ענין מתיקות ונעימות. כמו
וערבה לה' מנחת (מלאכי ג ד): **נאוה**. נאה ויפה: **טו** **שועלים**. שם חיה
מה: **מחבלים**. משחיתים. כמו וחובל עול (ישעיה י כז): **יז** **שיפוח**.
מלשון הפחה ונשיבה: **היום**. וכן יקרא השמש. כמ ולקוח היום (בראשית
ג ח), וזהו לפי שבעוד השמש על הארץ הוא יום: **ונסו**. מלשון ניסה
ובריחה: **הצללים**. מלשון צל: **סב**. מלשון סביב: **דמה**. מלשון דמיון:
לעופר. הוא ילד האיל: **בתר**. ענין חלוקה והפלגה. כמו ויבתר אותם
בתוך (בראשית טז י): **ג** **(ב) בשוקים וברחובות**. כפל המלה בשמות
נרדפים. וכן אדמת עפר (דניאל יב ב):

שיר השירים פרק-ג

ד **כמעט**. באה הכ"ף לאמתת הדבר. וכן מכרה כיום (בראשית כה לא):
ארפנו. מלשון רפיון: **הורתני**. מלשון הריון. ורוצה לומר אמי שהרתה
אותי והוא כפל ענין במלות שונות: **ה** **תעירו תעוררו**. מלשון
התעוררות: **ו** **כתמרות**. מלשון אילן תמר, ורוצה לומר עמוד עשן זקוף
כאילן תמר. וכן ותמרות עשן (יואל ג ג): **מקטרת**. הבערת הבשמים
להריח קרוי קטרת בלשון מקרא: **מור ולבונה**. שמות מיני בושם: **אבקת**.
רוצה לומר בשמים השחוקים דק דק כאבק. וכן יקרא עפר הדק. כמו
יסכך אבקם (יחזקאל כו י): **רוכל**. כן יקרא מוכר הבושם. כמו הצורפים
והרוכלים (נחמיה ג לב): **ח** **מלמדי**. ענין הרגל. כמו וילמד לטרוף טרף
(יחזקאל יט ו): **על ירכו**. על צדו: **ט** **אפריון**. הוא המטה שנושאים בה
הכלות. ובדברי רז"ל הושיבה באפריון (סוטה יב.). וכן קראו רז"ל למטה
פוריה, ואמרו על שם שפרין ורבין עליה (כתובות י): **הלבנון**. שם יער
בארץ ישראל: **י** **רפידתו**. ענין הצעה. כמו רפדוני בתפוחים (לעיל ב ה):
ן מרכבו. מלשון רכיבה: **ארגמן**. שם צבע חשוב: **רצוף**. ענין גחלת אש,

ובידו רצפה (ישעיה ו ו). ודרף המקרא לכנות הפלגת האהבה באש הבוער ומתלהב. וכן רשפיה רשפי אש שלהבת יה (לקמן ח ו): **[יא]** בעטרה. בכתר: **חתונתו**. מלשון חתן:

שיר השירים פרק-ד

[א] הנך. הנה את: **יונים**. כיונים: **מבעד**. בפנים כי בעד ענינו דבר המפסיק. כמו הארץ בריחיה בעדי (יונה ב ז), ומבעד הוא הדבר שהוא מפנים לאותו בעד המפסיק: **לצמתך**. הוא המסוה המכסה את הפנים. כמו גלי צמתך (ישעיה מז ב), והוא יריעה דקה מאד ומריאת הפנים נראה דרך בה: **שגלשו**. ענין מריטת השער כי גבח הוא (ויקרא יג מא), תרגום אונקלוס גליש הוא: **[ב]** **הקצובות**. ענין חיתוך וכריתה. כמו מדה אחת וקצב אחד (מ"א ו כה): **מתאימות**. מלשון תאומים: **ושכלה**. רוצה לומר חסרון ופגם ואמר בלשון שכלה מלשון הנופל בבעלי חיים הנשכל מחיה רעה: **[ג]** **כחוט השני**. פתיל צבוע אדום. כמו ושני תולעת (במדבר יט ו): **ומדברך**. דבורך: **נאוה**. נאה ויפה: **כפלת**. ענין בקוע. כמו כפלת תחתית (איוב מא טז): **רקתך**. הוא גובה הפנים שאצל העין מזה ומזה ויקרא כן על מיעוט ורקות הבשר אשר בהם. וכן ותתקע את היתד ברקתו (שופטים ד כא): **[ד]** **לתלפיות**. ענין הוראה ולמוד. כמו מלפנו מבהמות ארץ (איוב לה י), והתייז שבתפליות הוא. כמו תייז שבתרמית ובתבנית: **שלטי**. הוא המגן. וכן את שלטי הזהב (דה"א יח ז): **[ה]** **שדיך**. הם דדי האשה: **עפרים**. כן יקראו ילדי הצביה והאילה: **[ו]** **שיפוח**. מלשון הפחה ונשיבה: **היום**. השמש: **ונסו**. מלשון ניסה ובריחה: **הצללים**. מלשון אצל: **המור**, **הלבונה**. שמות מיני בושם: **[ח]** **מלבנון**. שם יער: **כלה**. תקרא כן על כי אז היא כלולה כל מיני יופי ופאר: **תשורי**. ענין צעדה והלוך. כמו באשורו אחזה רגלי (איוב כג יא): **אמנה**, **שניר וחרמון**. שמות הרים: **ממעונות**. ענין מדור. כמו ה' מעון אתה היית (תהלים צ א): **[ט]** **לבבתני**. מלשון לב: **ענק**. כן יקרא עדי הצואר. כמו וענקים לגרורותיך (משלי א ט): **[י]** **מה יפו**. מלת מה יורה על הפלגת הדבר. כמו מה רב טובך (תהלים לא כ): **דודיך**. אהבתך וחבתך: **[יא]** **נופת**. ענין הזלה והתכה. כמו ונופת צופים (שם יט יא), ותחסר מלת צופים והוא מובן מעצמו שרוצה לומר כהזלת חלות הדבש: **תטפנה**. תרד טיפין: **שלמותיך**. בגדיך: **[יב]** **נעול**. סגור. וכן ונעל הדלת (ש"ב יג יח): **גל**. מעין כמו גולות מים (יהושע טו יט): **חתום**. ענין סגירה. כמו כי חתום הוא (ישעיה כט יא): **[יג]** **שלחיך**. כן יקראו הסעיפים המתפשטים ויוצאים כמו שלחותיה נטשו (שם טז ח): **פרדס**. כן יקרא גן מעצי מאכל, וכן גנות ופרדסים (קהלת ב ה): **מגזים**. כן יקרא דבר משובח ומעולה. כמו ומגדנות נתן לאחיה (בראשית כד נג): **כפרים נרדים**. מיני בושם: **[יד]** **נרד וכרכם וגוי**. כולם שמות מיני בושם הם: **ראשי**. ענין מיטב

ומובחר. כמו וראשית שמנים (עמוס ו ו): **[טו]** חיים. נובעים. כמו על מים חיים (ויקרא יד ה): **ונוזלים**. מלשון הזלה ונטיפה: **[טז]** עורי. מלשון התעוררות: **הפיחי**. מלשון הפחה ונשיבה:

שיר השירים פרק-ה

[א] **באתי**. עבר במקום עתיד. וכן אריתי אכלתי שתיתי: **אריתי**. ענין לקיטה, כמו וארוה כל עוברי דרך (תהלים פ יג): **יערי**. כן יקראו הקנים שגדל בהם הדבש. וכן ביערת הדבש (ש"א יד כז): **ושכרו**. ענין השתיה יותר מכדי המדה: **דודים**. אהובים: **[ב]** **ער**. מלשון הערה והקצה: **דופק**. ענין ההכאה בנחת על הדלת. כמו מתדפקים על הדלת (שופטים יט כב): **תמתי**. מלשון תמימות והוא הפוך המרמה: **קוצותי**. הוא שער הראש התלוי למטה. וכן קווצותיו תלתלים האמור למטה: **רסיס**. ענין זלוף ונטיפה. וכן לרוס את הסולת (יחזקאל מו יד): **[ג]** **פשטתי**. ענין הסרת המלבוש: **איככה**. מלשון איך: **אטנפם**. מלשון טינוף ולכלוך: **[ד]** **שלח**. ענין הושטה: **החור**. הנקב: **המו**. מלשון המייה והוא ענין צער והכמרת רחמים. וכן ועל כן המו מעי לו (ירמיה לא יט): **עליו**. בעבורו: **[ה]** **עובר**. ענין התפשטות: **כפות המנעול**. הכלי שסוגרין בו הדלת קרוי מנעול. כמו מנעוליו ובריו (נחמיה ג) וכפות הם ידות המנעול הנתחבים במקום העשוי להם לסגור הדלת, והוא מלשון כף היד: **[ו]** **חמק**. ענין סבוב. כמו עד מתי תתחמקין (ירמיה לא כא): **[ז]** **פצעוני**. היא מכה המוציאה דם. וכן פצע תחת פצע (שמות כא כה). נשאו. לקחו. וכן ובתים ונשאו (מיכה ב ב): **רדידי**. הוא שם תכשיט מה מרודד ודק. וכן והצניפות והרדידים (ישעיה ג כג): **[ח]** **צח**. ענין בהירות הלובן. כמו צחו מחלב (איכה ד ז): **דגול**. מלשון דגל והוא הנס שנושאים לפני כל מחנה ומחנה. וכן איש על דגלו (במדבר ב ב): **מרבבה**. רבוא הוא עשרת אלפים: **[יא]** **כתם פז**. זהב טוב ויקר. כמו בכתם אופז (דניאל י ה): **קווצותיו**. הוא שער הראש התלוי למטה: **תלתלים**. מלשון תל וגובה: **כעורב**. שם מין עוף: **[יב]** **אפיקי מים**. מקומות שהמים שוטפים ונגרים בחוזק. וכן כאפיקים בנגב (תהלים קכו ד): **[יג]** **לחיו**. הוא המקום מתחת לעין: **כערוגת**. הוא תלם המחרישה כמו מערוגות מטעה (יחזקאל יז ז): **מגדלות**. גידולי. מרקחים. כן יקראו הסממנים המעורבים השמורים לזמן מרובה. וכן רוקח מרקחת (שמות לכה): **שושנים**. שם עשב המריח: **עובר**. רוצה לומר מתפשט: **[יד]** **גלילי**. אופני המרכבה. כמו על גלילי כסף (אסתר א ו): **בתרשיש**. שם אבן יקר: **מעיו**. על הבטן יאמר שבו המעים: **עשת**. ענין בהירות וזכות. וכן ברזל עשות (יחזקאל חז יט): **שן**. היא שן הפיל: **מעולפת**. ענין עטוף וכסוי. כמו ותתעלף (בראשית לח יד): **[טו]** **שוקיו**. הוא פרק מפרקי הרגל: **שש**. אבן שיש: **מיוסדים**. מלשון יסוד: **אדני**. הוא הדבר שהעמור תקוע בו. וכן אדני כסף (שמות כו יט):

פז. הוא המובחר שבזהבים: {טז} חכו. הוא מה שממעל הלשון והוא
מכלי הדבור: ממתקים. מלשון מתוק:

שיר השירים פרק-ו

{א} אנה. להיכן. כמו אנה אלך מרוחך (תהלים קלט ז): {ב} לרעות.
מלשון מרעה: {ד} כתרצה. שם עיר מלוכה למלכי ישראל: נאוה. נאה
ויפה: איומה. מלשון אימה ופחד: כנדגלות. מלשון דגל ורוצה לומר
מחנות בעלי דגל: {ה} הסבי. מלשון סבוב והחזרה: הרהיבוני. ענין
התחזקות. כמו תרהיבני בנפשי עוז (תהלים קלח ג): שגלשו. ענין מריטת
השער: {ו} מתאימות. מלשון תאומים: ושכולה. רוצה לומר חסרון ופגם
ואמר בלשון השאלה: {ז} כפלח. ענין בקוע. כמו כפלח תחתית (איוב מא
טז): רקתך. הוא גובה הפנים שאצל העין מזה ומזה. וכן ותתקע את
היתד ברקתו (שופטים ד יא): מבעד. מבפנים: לצמתך. היא המסוה
המכסה את הפנים. וכן גלי צמתך (ישעיה מז ב): {ח} ועלמות. נערות.
וכן עלמות אהבוד (לעיל א א): {ט} ברה. מלשון ברור ונקי: ויאשרוה.
ענין הלול ושבת. כמו אשרי האיש (תהלים א א): {י} הנשקפה. ענין
ראיה והבטה. כמו בעד החלון נשקפה (שופטים ה כח): שחר. כוכב
השחר: איומה. מלשון אימה ופחד: כנדגלות. מלשון דגל של מחנות עם:
{יא} באבי הנחל. בצמחי הנחל כמו עודנו באבו (איוב ח יב): הפרחה.
מלשון פרח: הנצו. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל. כמו ויוצא פרח ויצץ
ציץ (במדבר יז כג): {יב} שמתני. מלשון שימה ועשיה: עמו. היו"ד
יתירה. כמו שוכני סנה (דברים לג טז) ורבים כמוהו: נדיב. ענין שררה.
כי דרך השר לנדב ולתת מתן:

שיר השירים פרק-ז

{א} השולמית. מלשון שלם: ונחזה. ענין ראיה והבטה: כמחולת. ענין
רקוד של שמחה. כמו לחול במחולות (שופטים כא כא): המחנים. מלשון
מחנה: {ב} פעמיד. כן יקראו הרגלים. וכן פעמי דלים (ישעיה כו ו):
בנעלים. מלשון מנעול: חמוקי. ענין סבוב והיקף. כמו חמק עבר (לעיל ה
ו): ירכיך. מלשון ירך והוא מפרקי הרגל: חלאים. ענין תכשיט. כמו וחלי
כתם (משלי כה יב): אמן. כן יקרא המופלג במלאכה: {ג} שררך. הוא
הטבור. כמו ואונו בשרירי בטנו (איוב מ טז): אגן. מזרק. וכן וישם
באגנות (שמות כד ו): הסהר. תרגום של ירח הוא סיהרא: המזג. עניינו
יין המעורב במים, וזה הלשון ידוע בדברי רז"ל: ערמת. אגודת שבלים.

וכן סלוח כמו ערמים (ירמיה נ): **סוגה**. מלשון סייג וגדר. ובמשנה מסורת סייג לתורה (אבות פ"א פ"ג): **ד** **עפרים**. כן יקראו ילדי הצבי והאיל: **ה** **השן**. שן הפיל: **ברכות**. מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים וכן בתעלת הברכה (מ"ב יח יז): **אפך**. חוטמך. צופה. ענין הבטה וראיה: **ו** **ודלת**. כן יקרא דבר הנתלה בדבר ויורד למטה. ובדברי רז"ל הדלה עליה את הגפן (סוכה יא.), וכן ורעו דליותיו (ירמיה יא טז): **כ** **כארגמן**. מין צבע אדומה: **אסור**. ענין קשירה: **ברהטים**. הבנינים שעל העליות מחדר לחדר. וכן רהיטנו ברותים (לעיל א יז): **ז** **מה יפית**. מלת מה הוכחה על הפלגת הענין. וכן מה רב טובך (תהלים לא כ): **נעמת**. ענין אהבה. כמו אף נעים (לעיל א טז): **ח** **קומתך**. מלשון קומה וגבהות: **דמתה**. מלשון דמיון והשוואה: **לאשכלות**. כן יקרא הענף והגרגרים תלויים בו. וכן אשכול הכופר (לעיל א יד): **ט** **בסנסניו**. ענין סעיף וענף ואין לו דומה: **נא**. עתה: **י** **וחכך**. הוא מה שממעל הלשון והוא מכלי הדבור: **לדודי**. כמו לדודים ונפלה המ"ם. כמו על דברי חוזי (דה"ב לג יט) ומשפטו חוזים ורבים כמוהו: **למישרים**. מלשון ישר: **דובב**. ענין שיחה ודברו. כמו ודיבת עם (יחזקאל לו ג): **ישנים**. מלשון שינה: **יא** **תשוקתו**. ענין תאוה וחשק. כמו ואלו תשוקתו (בראשית ד ז): **יב** **לכה**. הוא ענין זרוז: **נלינה**. מלשון לינה: **בכפרים**. כן יקראו המקומות הקטנות. כמו בערים ובכפרים (דה"א כז): **יג** **נשכימה**. מלשון השכמה: **הסמדר**. הם הענבים הדקים הניכרים אחר שנפלה הפרח וזהו פתח הסמדר: **הנצו**. הוא חנטת הפרי: **דודי**. ענין אהבה וחבה: **יד** **הדודאים**. שם עשב כדמות אדם זכר ונקבה. וכן וימצא דודאים בשדה (בראשית ל יד): **מגדים**. כן יקראו פירות משובחים. וכן פרי מגדים (לעיל ד יג): **ישנים**. ענין זקנה: **צפנתי**. ענין הטמנה והסתרה. כמו יצפנו דעת (משלי י יד):

שיר השירים פרק ח

א **שדי אמי**. דדי אמי: **בחוף**. בשוק: **אשקך**. מלשון נשיקה: **יבזו**. מלשון בזיון: **ב** **אנהגך**. מלשון הנהגה והליכה: **אשקך**. ענין שתיה: **הרקח**. ענין תערובות בשמים. כמו רוקח מרקחת (שמות ל כה): **מעסיס**. ענין סחיטה ורוצה לומר המיץ היוצא על ידי סחיטה. וכן וכעסיס דמם ישכרון (ישעיה מט כו): **ג** **תחבקני**. ענין סבוב הזרוע בגוף: **תעירו**, **תעוררו**. מלשון התעוררות, וכפל המלה לחזוק הענין: **ה** **מתרפקת**. ענין התחברות ודבוק ואין לו דמיון במקרא והוא מלשון ערבי: **על דודה**. עם דודה. וכן ויבאו האנשים על הנשים (שמות לה כב): **עוררתיך**. מלשון התעוררות: **חבלתך**. כן יקראו מכאוב הלידה. כמו שנאמר חבלים יאחזוך כמו אשת לידה (ירמיה יג כא): **ו** **כחותם**. הוא הטבעת העשוי לחותם בו כתבים. וכן חותמך ופתילך (בראשית לח יח): **עזה**. חזקה:

כשאול. הוא בור הקבר: **קנאה.** ענינו צער מה בראות דבר מה בזולת והוא לא יוכל להשיגו. כמו ותקנא רחל באחותה (שם ל א): **רשפיה.** ענין גחלת הבוערת. וכן ומקניהם לרשפים (תהלים עח מח): **שלהבת יה.** שלהבת הוא ענין להב. כמו תיבש שלהבת (איוב טו לא), ורוצה לומר להבת אש גדולה כי כן דרך המקרא כשרוצה להגדיל דבר מה סומכו למלת השם. וכן ארץ מאפליה (ירמיה ב לא) ורבים כמוהו: **זי** **לכבות.** מלשון כבוי: **ישטפיה.** ענין גריפה על ידי חוזק הרדיפה. וכן תשטף ספיחיה (איוב יד יט): **הון.** ענין עושר. וכן הון יקר (משלי א יג): **בוז יבוזו.** מלשון בזיון: **ח** **בה.** רוצה לומר בענינה: **ט** **נבנה.** מלשון בנין: **עליה.** בעבורה: **טירת.** היכל וארמון. וכן תהי טירתם נשמה (תהלים סט כו): **נצור.** מלשון מצור ומבצר: **לוח.** נסר. כמו את כל לחותים (יחזקאל כז ה): **י** **כמגדלות.** מלשו מגדל: **כמוצאת.** מלשון מציאה: **יא** **בבעל.** במישור. וכן בעל גד (יהושע יא יז): **המון.** ענין עם רב: **יב** **לנוטרים.** ענין שמירה. כמו נוטרה את הכרמים (לעיל א ו): **יג** **היושבת.** בה"א הקריאה. כמו הדור אתם ראו (ירמיה ב לא): **מקשיבים.** ענין שמיעה והאזנה: **יד** **ברח.** ענין מהירות ההליכה: **ודמה.** מלשון דמיון: **לעופר.** כן יקרא ילד האיל: